

ШАРҲИ МАФҲУМҲОИ АСОСӢ

Азнавбақайдгирӣ – тақроран сабти ном кардани довталаб дар нуқтаи бақайдгирии қаблан ўро номнавискарда бо мақсади ворид намудани тағйирот ба интиҳобҳои аввал ва (ё) маълумоти шахсият, ки бо ихтиёри довталаб анҷом дода мешавад. Азнавбақайдгирӣ дар сурати баргузорию озмуни тақсимои тақрорӣ низ ба роҳ монда мешавад.

Бақайдгирӣ – қайди расмӣ довталаб дар нуқтаи бақайдгирӣ барои иштирок дар ИМД. Бақайдгирӣ барои иштирок дар ИМД дар **ду марҳала** – **асосӣ** ва **иловагӣ** ба роҳ монда мешавад. **Марҳалаи иловагии бақайдгирӣ** барои шахсоне гузаронида мешавад, ки дар **марҳалаи асосии бақайдгирӣ** барои иштирок дар ИМД сабти ном карда натавонистаанд.

Бал – нишондиҳандаи натиҷаи ИМД, ки барои ҳар субтест дар натиҷаи шкалабандии ҳоҷо ҳисоб карда мешавад. Озмуни тақсимои довталабон аз рӯи балҳои бадастовардаи онҳо ба роҳ монда мешавад.

Бали гузариш – бали умумии барои комбинатсияи ихтисос бадастовардаи довталабе, ки аз рӯи он дар озмуни тақсимои довриаи нақшаи қабули донишҷӯён аз ҳама охир тақсимои шудааст. Бали гузариш пешакӣ муайян карда намешавад ва қимати он барои ҳар комбинатсияи ихтисос танҳо пас аз озмуни тақсимои довталабон ба муассисаҳои таълимӣ маълум мегардад.

Бартарию интиҳоб – тартиби интиҳоби комбинатсияи ихтисосҳо мувофиқи хоҳиши довталаб тибқи афзалиятшон ҳангоми бақайдгирӣ.

Варақаи бақайдгирӣ – ҳуҷҷати расмӣ, ки довталаб ва Марказ ҳангоми бақайдгирӣ бо ҳам ба имзо мерасонанд ва ба довталаб ҳуқуқи иштирокро дар ИМД медиҳад.

Варақаи ҷавобҳо – варақаи махсус, ки довталаб дар он ҷавоби саволу масъалаҳои тестро қайд мекунад. Варақаи ҷавобҳо ҳуҷҷати ягонаи тасдиқкунандаи натиҷаи имтиҳонҳои довталаб ба ҳисоб меравад.

Гурӯҳи ихтисосҳо – ихтисосҳои аз рӯи фанҳои имтиҳон ба ҳам наздик ё монанд, ки дар як гурӯҳ муттаҳид карда шудаанд.

Даври иловагии имтиҳонҳо – муҳлати муқарраргардида ҷиҳати супоридани имтиҳонҳо барои довталабоне, ки дар марҳалаи иловагии азнавбақайдгирӣ ё бақайдгирӣ аз қайд гузаштаанд ва ё дар даври асосии имтиҳонҳо иштирок карда натавонистаанд.

Довталаб – шахсе, ки барои супоридани ИМД бо мақсади дохилшавӣ ба муассисаи таълимии таҳсилоти миёна ё олии касбии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо тартиби муқарраргардида ба қайд гирифта шудааст.

ИМД – имтиҳонҳои марказонидаи дохилшавӣ; низоми марказонидаи ташкилу баргузорию имтиҳонҳо барои қабули донишҷӯён ба муассисаҳои таълимии таҳсилоти миёна ва олии касбии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва тақсимои ба ин муассисаҳо.

Интиҳоб – ихтисос(ҳо), гурӯҳи ихтисосҳо, муассиса(ҳо)и таълимии таҳсилоти миёна ва ё олии касбӣ, шакл(ҳо) ва намуд(ҳо)и таҳсил, забон ва макони имтиҳонсупорӣ ва ғайраро **бо хоҳиши худ ихтиёр кардани довталаб** ҳангоми бақайдгирӣ бо мақсади иштирок дар ИМД.

Кабинети инфиродӣ – фазои шахсии барои довталаб дар заминаи сомонаи Марказ ҷудошуда, ки дар он марҳала ба марҳала ҳамаи маълумоти барои ӯ зарурӣ гузошта шуда, то замони муайяне нигоҳ дошта мешавад.

Комбинатсияи ихтисос – ихтисоси интиҳобшуда бо дарназардошти яке аз: 1) муассисаҳои таълимие, ки дар он аз рӯи ихтисоси мазкур таълим дода мешавад, 2) шаклҳои таҳсил (рӯзона, шабона, ғоибона, фосилавӣ) ва 3) намудҳои таҳсил (ройгон, пулакӣ), ки тибқи нақшаи қабули донишҷӯён пешбинӣ гардидааст.

Қисми А (имтиҳон дар заминаи таҳсилоти умумӣ (шакли кӯтоҳ: имтиҳон дар заминаи синфи 11-ум)) – имтиҳон бо мақсади санҷидани дониш ва малакаю маҳорати довталаби дорои таҳсилоти миёнаи умумӣ, ибтидоӣ ё миёнаи касбӣ барои дохил шудан ба муассисаи таълимии таҳсилоти миёна ё олии касбии Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки дар доираи ҳар гуруҳи ихтисос чор субтестро дар бар мегирад.

Қисми Б (имтиҳон дар заминаи таҳсилоти умумии асосӣ (шакли кӯтоҳ: имтиҳон дар заминаи синфи 9-ум)) – имтиҳон бо мақсади санҷидани дониш ва малакаю маҳорати довталаби дорои таҳсилоти умумии асосӣ барои дохил шудан ба муассисаи таълимии таҳсилоти миёнаи касбии Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки дар доираи ҳар гуруҳи ихтисос се субтестро дар бар мегирад.

Қисми В (имтиҳонҳои эҷодӣ ва маҳорати махсус) – имтиҳон барои санҷидани қобилияти эҷодӣ ва (ё) малакаю маҳорати махсуси довталаб аз ихтисосҳои самтҳои санъат ва фарҳанг, варзиш, дизайн, меъморӣ, ҳайкалтарошӣ ва дин, ки онро дар баробари ду субтести аввал (1-ум ва 2-юм)-и қисми А ё қисми Б, довталабони ин гуна ихтисосҳоро интиҳобкарда бояд супоранд.

Қисми Г (имтиҳонҳои иловагии таҳассусӣ) – имтиҳонҳое, ки онҳоро довталабони ихтисосҳоро аз филиали Донишгоҳи давлатии Москва ба номи М. В. Ломоносов дар шаҳри Душанбе ва ё Донишгоҳи Осиёи Марказӣ интиҳобкарда дар баробари қисми А месупоранд. Азбаски довталаб ихтисосҳоро аз ҳар дуи ин муассисаи таълимӣ интиҳоб карда метавонад ва ин имтиҳонҳоро ҳар яке аз ин муассисаҳо худаш баргузор мекунад, имтиҳонҳои иловагии таҳассусӣ барои филиали Донишгоҳи давлатии Москва ба номи М. В. Ломоносов дар шаҳри Душанбе шартан бо “Г.1” ва барои Донишгоҳи Осиёи Марказӣ бо “Г.2” ифода карда мешавад.

Қисми имтиҳон – ҷузъи таркибии ИМД, ки маҷмӯи муттаҳидгардидаи субтестҳо, фанҳо ё санҷишҳоро аз рӯи хусусиятҳояшон (А – дар заминаи синфи 11-ум, Б – дар заминаи синфи 9-ум, В – эҷодӣ ва (ё) маҳорати махсус, Г – иловагии таҳассусӣ) дар бар мегирад.

Марказ – Маркази миллии тестии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Маркази имтиҳонӣ – макони баргузори имтиҳонҳо (қисмҳои А ва Б) дар биноҳои муассисаҳои таълимии дар шаҳр ё ноҳияи интиҳобгардида.

Маъмури имтиҳон – шахси вазифадор барои дастурдиҳии довталабон ва назорати чараёни имтиҳон (қисмҳои А ва Б) дар синфхонаи ба ӯ вобасташуда.

Намуди таҳсил – роҳандозии раванди таълим дар муассисаи таълимӣ вобаста аз маблағгузорӣ, ки ду навъ дорад:

- **ройгон** (дар ин намуд барои тайёр кардани мутахассис маблағ аз буҷаи давлат харч мегардад ва аз ин сабаб онро намуди бучавӣ ҳам мегӯянд);
- **пулакӣ** (дар ин намуд барои тайёр кардани мутахассис маблағ бо бастани шартномаи дутарафа (байни шахсони воқеӣ ва муассисаи таълимӣ) аз ҳисоби сарпарастон – падару модар ё дигарон, ё шартномаи сетарафа (байни шахсони ҳуқуқӣ, донишҷӯӣ ва муассисаи таълимӣ) аз ҳисоби ташкилоту корхонаҳо пардохт мегардад ва аз ин рӯ онро намуди шартномавӣ низ меноманд).

Нуқтаи бақайдгирӣ – макони номнависи довталабон барои иштирок дар ИМД дар биноҳои муассисаҳои таълимии дар шаҳр ё ноҳияи интиҳобгардида.

Озмунӣ тақсимот – тақсимоти довталабони ҳолҳои гузариши фанниро аз ҳамаи субтестҳо ва қисмҳои имтиҳонҳои дахлдор соҳибшуда ба муассисаҳои таълимӣ аз рӯи комбинатсияҳои ихтисосҳои интиҳобкарда, тартиби бартари интиҳобҳояшон ва ҷойҳои тибқи нақшаи қабули донишҷӯён ҷудогардида.

Озмуни тақсимои такрорӣ – тақсимои довталабони дар озмуни тақсимои асосӣ комёбнашуда ба муассисаҳои таълимӣ аз рӯйи комбинатсияҳои ихтисосҳои дар натиҷаи озмуни ин тақсимои тибқи нақшаи қабули донишҷӯён дар онҳо ҷойҳои ҳоли боқимонда ва тартиби бартарии интихобҳои ҳар яке аз довталабон. Барои иштирок дар озмуни мазкур ин гуна довталабон аз нав сабти ном карда, интихобҳои худро дар доираи ихтисосҳои ҷойҳои ҳолидошта муайян месозанд.

Пешномнависӣ – хизматрасоние, ки тавассути он довталаб худро пеш аз бақайдгирии расмӣ барои иштирок дар ИМД дар ҳолати бархат (ба воситаи шабакаи Интернет) номнавис мекунад.

Роҳбари маркази имтиҳонӣ – шахси масъул барои ташкилу баргузори имтиҳон дар маркази имтиҳонии ба ӯ вобаста.

Роҳ ёфтаи ба озмуни тақсимои – ҳуқуқи довталаб барои иштирок дар озмуни тақсимои баъди ба даст овардани ҳолҳои гузариши фаннӣ аз ҳамаи субтестҳо ва қисмҳои имтиҳони дахлдор.

Субтест – ҷузъи таркибии имтиҳони қисмҳои А ё Б барои муайян кардани дараҷаи дониш ва малакаю маҳорати довталабон аз фанн(ҳо)и таълимӣ.

Тест – абзори бамеъёрдаровардашудаи арзёбии воқеии дониш ва малакаю маҳорати довталаб, ки маҷмӯи саволу масъалаҳоро дар бар мегирад.

Ҳол – нишондиҳандаи аввали натиҷаи ИМД, ки қимати он барои ҳар субтест бо ҷамъ кардани ҳолҳои алоҳида барои ҳар ҷавоби дурусти довталаб ба саволу масъалаҳои ин субтест ҳисоб карда мешавад.

Ҳоли гузариш – шумораи ҳадди ақал (минималӣ)-и ҳар сол аз ҳар субтест вобаста аз гурӯҳи ихтисосҳо, имтиҳони эҷодӣ ё маҳорати махсус ва имтиҳонҳои иловагии таҳассусӣ муайяншавандаи ҳолҳо, ки барои роҳ ёфтаи ба озмуни тақсимои довталабро зарур аст, онҳоро ба даст оварад.

Шакли таҳсил – муомилаи ба низом даровардашудаи байни таълимдиҳанда (омӯзгор) ва таълимгиранда (донишҷӯӣ). Шакли таҳсил асосан рӯзона, шабона, ғоибона ва фосилавӣ мешавад:

- **рӯзона** – шакли маъмултарини таҳсилот, ки донишҷӯӣ дар он ҳар рӯз (ба ғайри рӯзҳои истироҳат) дар давоми нимсола (семестр)-ҳо дар лексияву семинарҳо иштирок карда, сипас имтиҳонҳои дахлдорро месупорад;
- **шабона** – таҳсил дар нимаи дуҷуми рӯз. Ин шакли таҳсил ба таҳсили рӯзона хеле наздик буда, асосан хоси коллеҷҳои тиббӣ аст;
- **ғоибона** – шакли нисбатан мустақилонаи таҳсил, ки дар он донишҷӯӣ дар муҳлати муайян ба муассисаи таълимӣ ҳозир шуда, бо рӯйхати адабиёт ва маводди дарсӣ шинос мешавад, вазифаҳояшро гирифта, онҳоро мустақилона анҷом медиҳад ва сипас санҷишу имтиҳонҳоро месупорад;
- **фосилавӣ** – яке аз шаклҳои таҳсил, ки дар он донишҷӯӣ бо омӯзгор дар фосилаи аз ҳамдигар дур ба воситаи шабакаи Интернет: низомҳои махсуси таҳсил, почтаи электронӣ, гуфтугӯӣҳо (чатҳо), видео-конференсҳо ва ғайра муомила мекунад.

Шкалабандӣ (миқёсгзорӣ) – раванди ба балҳо баргардонидани ҳолҳо, ки пас аз коркарди пурраи варақаҳои ҷавобҳои довталабон ва ҳисоби ҳолҳои бадастовардаи онҳо ба роҳ монда мешавад. Аз рӯйи натиҷаи шкалабандӣ дар доираи ҳар гурӯҳи ихтисосҳо барои ҳар субтест ҷадвали мувофиқати ҳолҳо ба балҳо тартиб дода мешавад.

Шумораи имконпазири бештарини (максималӣ)-и ҳолҳо – шумораи баландтарини ҳолҳо, ки онро баъди пурра ва дуруст иҷро кардани саволу масъалаҳо аз ин ё он субтест ба даст овардан мумкин аст.